

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum I. Decretalium, Per quadraginta, & tres Titulos distributum, in
quo agitur De Constitutionibus, Seu Legibus universim ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1706

Articulus IX. De altero pactorum effectu, qui est actio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73031)

modi actus hunc irriti sint, non habent ex natura rei, sed solum dispositione humani juris. Quæstio ergo est, an, quando jus humanum aliquod pactum, vel contractum reddit irritum, qui jure naturæ cæteroquin validus esset, sic eum annullat, ut ab eo tollat omnem vim obligandi, etiam in conscientia, seu naturalem?

Prima, & communior sententia affirmat, excepto testamento; sic Azor p. 3. *instit. moral. l. 6. c. 9.* Sanchez de matr. l. 1. D. 7. Lessius de just. l. 2. c. 19. nu. 35. & plures alij: secunda docet, si servata sint, quæ jure naturæ requiruntur, ex illis pactis, quantumvis irritis humana lege, oriri naturalem obligationem; sic Panormit. *in v. pleriq., de immunit. Eccles. &c.* Tertia est media, quæ docet, acquisita ex testamento, aut contractu, jure nullo, posse in conscientia retineri, dum per sententiam Judicis auferantur; posse tamen facile, per Judicem, dominium rei sic acquisitæ auferri; ita Suarez l. 5. de Legib. c. 32. Reginaldus l. 25. num. 105. & alij apud Wadingum de Contractib. D. 2. dub. 2. §. 2.

2607.

In hac re dubitandum non est de potestate Legislatoris, an possit, vel non possit auferre à contractibus, sine solennitate præscripta celebratis, omnem vim obligandi, etiam in conscientia; patet aperte in matrimonio inito sine solennitatibus à Tridentino præscriptis, sine quibus matrimonium initum omnino nullum est: his præmissis, Resp. cum Haunoldo de jure, & justitia, tom. 3. rr. 8. c. 1. n. 27. non infirmari universim hujusmodi pacta, quin obligationem naturalem inducant; pat. 1. ex L. 5. §. 2. ff. de solutionib. & liberat. ubi expressè, *in pacto usurario, naturalis obligatio sustinetur*, etsi jure irritum sit. Deinde constat ratione; quia si ejusmodi pactis non subesset obligatio naturalis, iniquæ essent leges, prohibentes repetitionem eorum, quæ ex hujusmodi pactis soluta sunt; possent enim aliàs repeti conditione indebiti: sed jura, quæ statuunt ea repeti non posse, iniqua non sunt, L. naturaliter, ff. de condict. indebit. & L. frater à fratre, ff. eod. ergo.

2608.

Dices 1. L. 7. §. 4. ff. de pact. dicitur: *cum nulla subest causa propter conventionem, hic constat non posse constitui obligationem*; ergo nuda pacta obligationem

Tom. I.

non pariunt, sed exceptionem. R. sermone esse de obligatione civili, quæ det actionem; non autem naturali; aliàs enim nec exceptio daretur, ut patet ex nostra ratione.

Dices 2. si in pactis, jure nullis, daretur obligatio naturalis, injustè ageret, vel Judex cogens alium reddere, quod justè possidet; vel pars petens rescissionem pacti; Judex enim non potest obligationem naturalem elidere, vel jus alteri acquisitum tollere, nisi in casibus jure expressis v. g. *injuriæ, doli, vel privilegij etati infirmæ concessi*; sed pacta, de quibus agimus, non sunt jure expressa; & tamen rescindi possunt; ergo. R. N. secundam partem min. si enim non adsit aliqua earum circumstantiarum, Judex quidem auxilium negare potest; sed non elidere obligationem.

Difficultas tamen adhuc superest quænam sint illa *pacta jure nulla*, quæ tamen obligationem naturalem pariunt? quæ verò secus? cum in responsione diximus ejusmodi pacta non sic *universim* infirmari, sed modò aliqua infirmari, aliqua non? qua in re judico. 1. tunc à lege sic infirmari contractum, ut nec in conscientia, seu naturaliter obliget, cum exprimit, quòd eum *nullatenus* velit esse validum; & paciscentem reddit *inhabilem* ad validè contrahendum, non observata solennitate essentiali, quam præscribit. 2. quando pactum irritatur *immediatè propter bonum publicum*; tum enim irritè conatur privatus paciscens boni communi derogare, ut dixi *supr.* secus, si inhabilitas à lege inducta est in pœnam criminis *immediatè*, vel in favorem privati paciscentis, ut notat Wadingus *cit. n. 8.* aut alià causa simili. Ratio est, quia solum in prædictis casibus admittuntur pacta jure irrita, nec naturaliter obligare, ut liquet in matrimonio, & professione religiosa; secus in alijs.

2609.

ARTICULUS IX.

De altero pactorum effectu, qui est actio.

PER actionem intelligimus jus, in judicio prosequendi sibi debitum; hoc enim, ne nimium excrescant lites, ac in

2601.

G g g g

cas

cas facillè descendant partes (cùm conventiones innumeræ sint) non omnibus conceditur; sed certis tantùm, quibus jus positivum favere vult ex certis causis; & 1. pactis *vestitis nomine specifico alicujus contractûs* concedi actionem in utroque foro, *civili* scilicet, & *Canonico*, communis omnium doctrina est. 2. pactis *vestitis implemento saltem unius partis* concedi actionem, constat ex dict. n. 2565. Tertio pactis, quæ *vestiuntur per coherentiam cum aliquo contractu* concedi civilem actionem, fusè ostendit Gibalin. *cit. l. 3. c. 1. num. 11.* Quarto pactis, quæ *vestiuntur juris privilegio speciali* (quamvis juxta Haunoldum *tom. 3. de just. tr. 8. c. 1. nu. 22.* non tam eo casu *vestiantur*, quam *elevantur* ad naturam contractûs) concedi actionem vel ex eo liquet, quòd eam afferat ipsum privilegium. Idem est, quæ *vestiuntur adjecta stipulatione*, n. 2565.

De pacto, *juramento vestito*, disputant aliqui, num civilem obligationem? Bartolus in *L. juris gentium*, §. *quin imò*, n. 16. ff. *de pact.* & Celsus *L. si quis pro eo*, ff. *de fidejussorib.* affirmat in uno solum casu, quando scilicet *libertus promittit*, sub *jurejurando*, Patrono operas, ut habetur *L. ut jurisjur ff. de operis liberorum*, alibi; cùm enim hic fiat mentio de isto tantùm casu, concludit negativè à contrario de aliis. Et hæc est communior opinio Interpretum juris Cæsarei, ut notat Molina *tom. 2. de jure & just. tr. 2. D. 256.*

2611. Existimo tamen 1. pacto nudo, si *juramento* vestiatur, jure *Canonico*, actionem concedi; ita Felinus in *cap. 1. de jurjur.* quem refert, & sequitur Molina *tit. §. duabus*; cujus ratio constat ex dict. nu. 2567. & seqq. nec in hoc magna difficultas est. Existimo 2. eandem concedi *de jure civili*; sic Molin. *cit.* cum Panormit. Covarruv. & alijs *ibid.* Ratio est, quia ex pacto jure civili, & Canonico irritum, utroq; jure datur actio civilis, si non sit contra bonos mores, qualiter non est alienatio fundi dotalis, vel facta à juniore, si illud pactum *juramento confirmetur*; c. *cùm contingat, de jurejur. c. cùm mulieres, eod. in 6. & c. quamvis, de pact.* & habetur in *authent. Sacramenta impuberum, C. si adversus venditionem*, ergo magis ex pacto nudo

jurato, cùm ex se naturaliter obliget; non illud.

Potissima tamen quæstio hujus articuli est *de pacto nudo, qua tali*, an pariat actionem civilem, idque tam jure civili, quam Canonico? ex pacto nudo, *quamdiu manet nudum*, & non evadit vestitum, seu legitimum, jure civili non dari actionem, communis ferè omnium consensus est; sic Haunold. *cit. 1. nu. 31. ex L. 7. ff. de pact.* ubi dicitur: *igitur nuda pactio (cui scilicet nulla subest causa, puta dati vel accepti) obligationem (intellige, ut communiter interpretantur, civilem) non parit, sed parit exceptionem.* Hinc sequitur, quòd si Titius simpliciter promisit, se 100. aureos mutuo daturum *Cajo*, isque vicissim 100. Titio debeat ex venditione, eo casu *Cajus Titium* petentem certum aureos sibi debitos, possit repellere, exceptione promissi mutui, licet non possit contra Titium instituire actionem, idque dispositione juris civilis, ne multiplicentur lites.

Sed nota, quòd Schneidewinus *l. 3. de oblig. tit. 14. de pactis*, n. 8. doceat, hanc regulam: *nudum pactum, jure civili, actionem non producit*, limitari in pluribus casibus. 1. si dos per nudum pactum promissa sit, & hoc favore dotis, *L. unic. C. de rei uxoria actione*; 2. si nudo pacto aliquid donare convenisti. *L. si quis argentum*, 35. §. *fin. C. de donationibus*; 3. Si nudo pacto constituam, me soluturum, quod alius tibi debet, ut supra diximus. Verùm in his casibus merito negatur pactum tale, *manere nudum*; cùm eo ipso juris privilegio evadat legitimum, ut constat ex dictis, & docet Gibalinus *de forma negotiationis humane*, lib. 3. c. 1. a. 6. nu. 7. & c.

An verò pacta nuda, *de jure canonico*, pariant actionem? plurimum dissident Authores. Negant Gonzalez in *c. 1. de pact. n. 13.* Gibalin. *cit. n. 12.* Haunold. *tom. 3. de jure & just. 8. c. 1. n. 42.* & alij, quorum fundamentum est. 1. quia id nullo juris canonici textu probatur; 2. quia Canones, qui adducuntur in favorem, aliud non volunt, quam quod voluit in edicto suo Prætor, ubi *L. 7. §. 7. ff. de pact.* dixit: *pacta conventa servabo*; sed ex hoc non probatur actio, etiam jure Prætorio, ut est communis Juristarum, teste Haunoldo,

2612

2613

2614

2615

nold. n. 38. ergo; 3. probant solum actionem minus strictam, nempe implorationem officij Judicis, in casu, quo non est diu disceptandum, an pactum intervenerit? sed ejus probatio offertur in continenti; 4. quia ratio, ob quam pactum, jure civili, actionem non producit, videlicet, ut litium, & controversiarum sit finis, etiam militat jure Canonico; c. *finem, de dolo & contumac. c. juris gentium, 2. de re judicat.* 5. denique omnes textus, qui afferuntur, agunt de pactis legitimis, non nudis.

Affirmativam sequuntur Molin. de *Jure, & Just. tom. 1. tr. 2. D. 257. §. quoad 2.* Wagnereck in c. 1. de pact. §. *sed amplectimur*; Wadingus de *contract. D. 1. d. 2. §. 5.* Pirhing de *pact. §. 5. n. 36.* quorum sententia ut probabiliori accedo. Ratio est. 1. ex c. *Antigonus, de pactis*; ubi dicitur, quod si unus pacifcentium, ob non servatum pactum conventus, se non cohibuerit, Ecclesiasticam sentiat disciplinam, hoc est, coercitionem; ergo transgressor pacti coram Judice potest conveniri; convenire autem alterum, est idem, quod apud Jurisconsultos, in jus vocare, vel actionem contra eum instituire; & canon, de pactis, sine distinctione loquitur; ubi autem jus non distinguit, nec nos distinguere debemus; igitur intelligi non potest tantum de pactis legitimis, ex quo patet responsio ad quintum fundamentum. Deinde c. *qualiter*, eod. Episcopus Carthaginensis, in causa minorum, & pauperum oppressorum à ditioribus, nolentibus servare pacta, recurrit ad Papam, qui mandavit Episcopo Calaritano, ut studiosè curret servari promissiones, & designet Judicem, qui cogat pactis stare; hoc autem clarè est actionem dare; ergo. Ma. constat ex l. 8. *epist. 38. Greg. M.* unde sumptum est c. *qualiter*, in quo non sic expressè refertur casus, ut ibi. Nec dici potest, esse tantum implorationem Judicis; hoc enim appellat tantum officium liberum: at verò in casu nostro res obligationis est.

Tertiò, quia tunc pacto in judicio datur actio, quando ei lex assistit, L. *legitima ff. de pactis, L. unica, C. de condict. ex lege*; sed pactis, indefinitè, modò licita sint, lex canonica assistit per c. *qualiter*; & ratio est, quia Jus Canonicum vult, ut

Tom. I.

Judices assistant, ubi est periculum peccati; pacta verò nuda naturaliter obligant, igitur jus illud vult per Judices compelli pacifcentes, ad eorum observantiam; hoc autem est dare actionem; ergo.

Nihilominus tamen hæc sententia limitatur 1. ut procedat in causis pertinentibus ad Judicem Ecclesiasticum, vel agendis in locis Ecclesiæ subjectis; nam in alijs locum habere potest denuntiatio Canonica, ut Prælatus Ecclesiæ, ad peccatum evitandum, cogat promittentem, stare pactis; ita Molina *cit. D. 257. n. 3.* ubi tamen notandum est, jam ferè usu receptum esse, etiam in foro Laicorum, ut etiam ex simplici promissione, animo se obligandi facta, concedatur actio, ne scilicet forum externum ab interno discedat, & peccatis janua pandatur; sic Cardin. de Lugo de *Contract. D. 22. S. 5. n. 56.*

Limitatur 2. ut procedat in casu pacti initi, animo se obligandi ex justitia; unde non sufficit animus se obligandi ex virtute fidelitatis, aut veracitatis. Judex enim, justitiæ Minister est. Quoniam autem hodie, præsertim, qui faciles in promissis sunt, illum animum nunquam, aut rarò, etiam in foro Ecclesiæ ex ejusmodi promissis compellitur promittens ad observantiam, ut notat Layman in c. 1. de *pactis*.

Limitatur 3. ut procedat de pactis, ubi causa expressa est, ob quam promittitur; si enim nulla sit adjecta, nec ab Actore ostendi possit, aut à promittente non concedatur, non datur etiam Jure Canonico actio; sed promittens opponere potest promissario exceptionem conditionis apposita, aut causæ pendentis in futurum; secus est, si promissio sit propter obsequia præstita, vel titulo mutui (sic enim jam intelligitur causa reciproci oneris) vel meræ liberalitatis; donatio enim accepta, etiam jure civili actionem parit. Hæc tamen limitatio tertia (juxta Layman in *opere mor. l. 3. tr. 4. c. 2. n. 3.*) locum non habet in promissione facta Ecclesiæ; præsumitur enim adesse sufficiens causa, pietatis scilicet, & religionis. Ubi breviter nota, per pactum sine causa, non intelligi pactum conceptum sine causa movente, sed conceptum sine negotio, quod præster materiam contractui. Sic, si, cum mihi deberes centum, tecum pactus sum de non petendo,

Gg gg 2

petendo,

petendo, pactum est cum causa, quo scilicet volui esse tecum liberalis; Vid Gibalin. tom. 1. l. 3. c. 1. a. 6. n. 2.

2615. Hæc limitatio tertia procedit etiam in promissione scripto facta, idque in utroque jure. Nam quantumcunque creditor exposcat debitum ex ejusmodi promissione, etiam exhibitione scripti, si causa expressa non sit, debitor absolvitur, nisi causam subesse probet, patet 1. ex L. cum de indebito 25. ff. de probat: ubi dicitur: *si de solutione indebiti quæstio est, & cautio indiscretè* (seu causâ non adjectâ, ex qua debeatur, gloss. ex Accursio) loquitur, tunc cum; in quem cautio exposita est, compelli, debitum esse, ostendere, quod in cautionem deduxit; & c. si cautio, de fid. instrument. expressè dicitur: *si cautio, quam quis indebitè exposuit, indeterminate* (seu non expressâ causâ debiti, ut ait gloss. hic) loquatur, adversarius tenetur ostendere, quod in ea continetur. Ubi: Barb. in hunc locum n. 1. ait: debitor absolvitur, si in scriptura debiti non exprimat causa, quare fuit promissum, nisi creditor probet causam. Et confirmatur quia stipulatio sine causa non valet. L. 2. §. circa. ff. de exceptione doli mali, junct. L. 25. §. fin. ff. probat. igitur nec simplex promissio.

2616. Ad 1. in contrarium in n. 1613. & negando assumptum, ut constat ex dict. à cit. num. §. affirmativam. Ad 2. ibid. mino-

rem negat Wadingus cit. §. 4. contendens ex nudo pacto dari actionem jure Prætorio: & 2. N. ma. quia ex edicto Prætoris non habetur imperium, factum Judici sub pœna coercendi violatorem talis pacti, secus de Jure Canonico, per dicta n. cit. Ad 3. ibid. negandum est, ex dictis, quod allati Canones importent meram implorationem Judicis, ut impendat officium suum *nobile laeso* ex violatione talis pacti. Ad 4. & etiam Jus Canonicum cupere lites minui, sed *majori cautione peccati*, quam non ita curat jus civile. Igitur illa ratio non militat eodem modo, Jure Canonico pro actione neganda. Ad 5. constat ex n. 2613. §. affirmativam, in fine.

Ad extremum nota, quod, quamvis etiam jus civile pacto nudo concedat actionem, cum apponitur causa, qua vestitur, ut dixi supr. adhuc tamen inter illud Jus, & Canonicum quoad hoc discrimen sit; quia de Jure Canonico sufficit causa, ob quam promittitur, in promisso expressa, vel notitia de ea per confessionem debitoris, aut legitimam probationem creditoris, esto id neuter executioni mandârit, quod promissit: jure autem civili requiritur, quod saltem ex parte unius paciscentium, promissum adimpletum sit; sic Cardinal. de Lugo cit. n. 57.

Molina D. 257. n. 10.

* * *

QUÆSTIO XXXVI.

IN TIT. XXXVI. DE TRANSACTIONIBUS.

Transactio, saltem aliquo modo reducitur ad pactum. Licet enim litem dissolvat; mutuo tamen consensu transigentium, obligationem utrinque parit ad standum pactis in transactione initis; & ideo statim subjungitur titulo de pactis; in transactione enim re ipsa intervenit pactum, quo uterque cedit aliquid, & aliquid acquirit, ut constabit per decursum hujus tituli.

ARTICULUS I.

Quid, & quotuplex sit transactio?

2617. **A**D 1. & quod transactio sumatur latè, & strictè. Latè, pro cujusque nego-

tij compositione, vel quolibet actu, quo ab obligatione receditur, L. Transacta ff. de Verb. signif. strictè, pro pactione non gratuita, super re dubia, & controversa, seu super lite incerta, necdum finita, ut colligitur ex L. 1. ff. de transact. Dicitur 1. *pactio non gratuita*; quia in transactione quælibet pars, propter dubium litis eventum, alteri aliquid cedere debet, L. Transactio 38. C. h. t. & ex hoc differt à compositione amicabile, per quam unus alteri gratis cedit; nullo dato, aut retento, c. super eo 7. h. t. ibi: tale damus responsum, quod transigi super re sacra, & litigiosa non potest; etenim res sacra, ut possideantur aliquo pacto, vel retento, seu promisso, speciem credimus habere simonia; alias, si gratis,